

Arthur van Schendelstraat 696
3511 MJ Utrecht
Postbus 9022
3506 GA Utrecht

+31(0)30 231 34 31
office@rutgers.nl
www.rutgers.nl
www.rutgers.international

BIC ABNA NL 2A
IBAN NL18 ABNA 0496 3238 22
KvK 41193594

Utrecht, april 2016
Auteurs: Lieve Hehenkamp en Ciel Wijsen
Projectnummer: NL0312MR

© Rutgers 2016

Landelijke abortusregistratie 2014

Landelijke abortusregistratie 2014

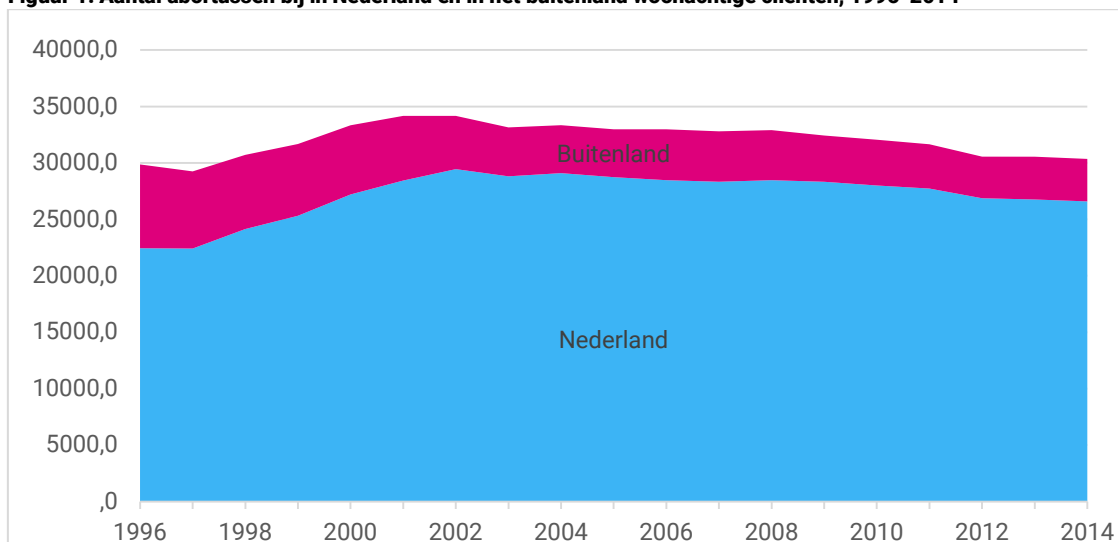
De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) rapporteert jaarlijks over de uitgevoerde zwangerschapsafbrekingen in klinieken en ziekenhuizen in Nederland. De klinieken en ziekenhuizen hebben een wettelijke verplichting tot registratie van de uitgevoerde behandelingen. De IGZ-registratie heeft dan ook een dekking van 100%. De Landelijke abortusregistratie (LAR), een initiatief van de abortusklinieken zelf, is een aanvulling op de gegevens van de IGZ. De abortusklinieken verzamelen op vrijwillige basis gegevens op individueel niveau van abortuscliënten. Waar in het IGZ-rapport enkel rechte tellingen worden weergegeven, geeft de LAR onder andere inzicht in de correlatie tussen verschillende onderdelen van de registratie.

In 2014 zijn via de LAR data verzameld van 11 van de 14 klinieken¹. Het LAR-bestand van 2014 bevat 81% (n = 21.524) van alle abortussen bij vrouwen die in Nederland wonen en 79,5% (n = 2.990) van de abortussen van in het buitenland wonende vrouwen die in Nederland een abortus hebben laten uitvoeren.

Aantal abortussen

In 2014 zijn in Nederland totaal 30.361 abortussen (inclusief overtijdbehandelingen) aan de inspectie opgegeven (IGZ, 2015). Hiervan zijn 3.763 behandelingen uitgevoerd bij vrouwen die vanuit het buitenland naar Nederland kwamen (12,4%). De toestroom van het aantal vrouwen dat naar Nederland komt voor een behandeling is gestabiliseerd (figuur 1). Ten opzichte van 2013 is het aantal abortussen onder vrouwen die in Nederland wonen met 166 gedaald.

Figuur 1. Aantal abortussen bij in Nederland en in het buitenland woonachtige cliënten, 1996-2014

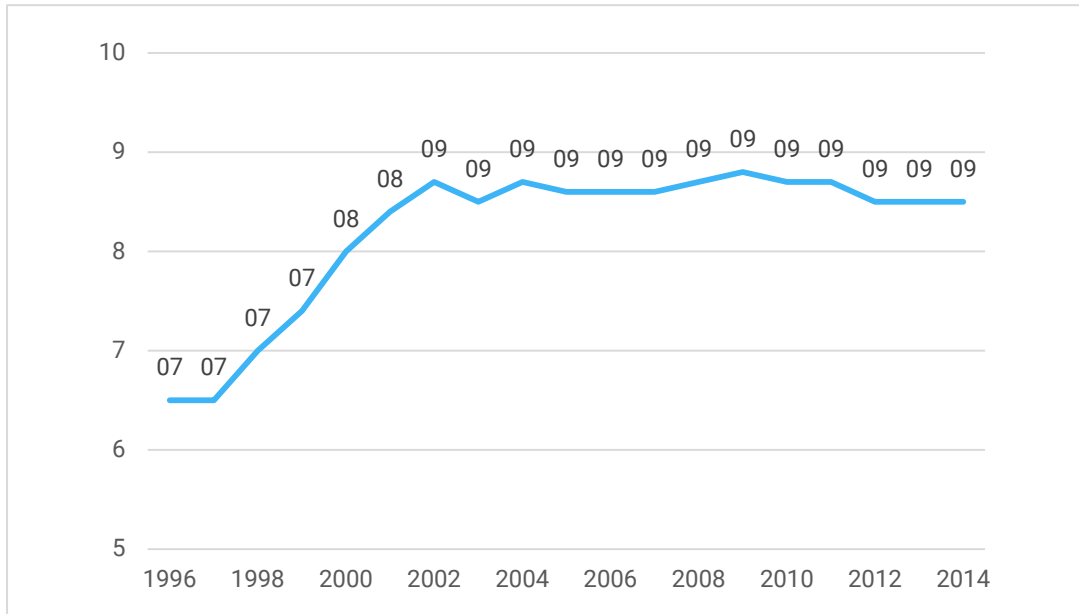

¹De 11 abortusklinieken die gegevens hebben aangeleverd zijn: de Centra voor Abortus, Seksualiteit en Anticonceptie (CASA Goes, CASA Maastricht, CASA Leiden, CASA Den Haag, CASA Rotterdam, CASA Amsterdam), ASK Rutger Stimezo Eindhoven, ASK Mildredhuis Arnhem, Centrum voor Seksuele Gezondheid Noord-Nederland Groningen, Beahuis & Bloemenhovekliniek Heemstede, Stimezo Zwolle.

Abortuscijfer gestabiliseerd

Het abortuscijfer is het aantal zwangerschapsafbrekingen per 1000 vrouwen in de leeftijd 15 tot en met 44 jaar. Met andere woorden: het aantal abortussen bij het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd. Vrouwen die naar Nederland komen voor een abortus, worden hierin niet meegerekend. Sinds 2002 is het abortuscijfer gestabiliseerd rond de 8,5 (IGZ, 2015; figuur 2).

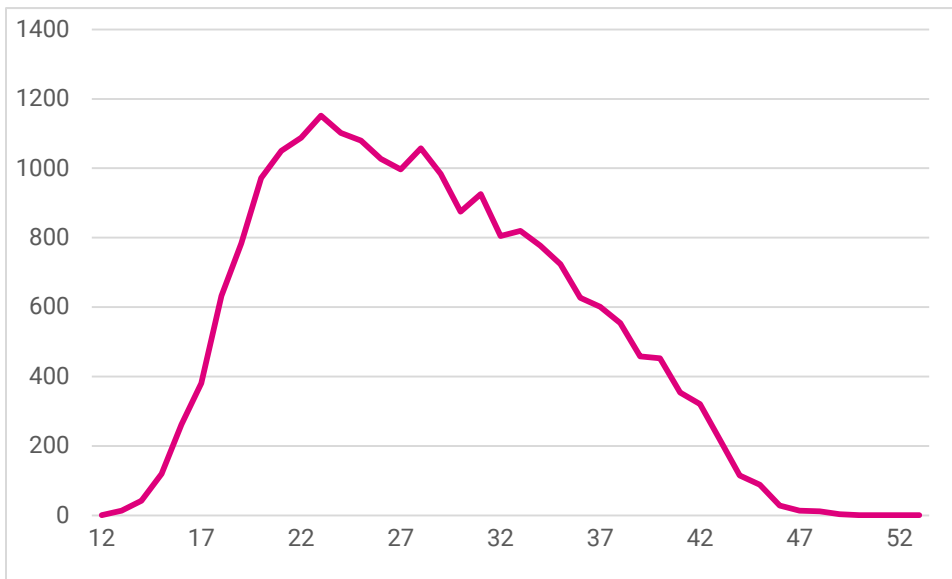
Figuur 2. Abortuscijfer van in Nederland wonende vrouwen (per 1.000 vrouwen van 15-44 jaar), 1996-2013 (IGZ, 2015)

Demografische kenmerken: leeftijd, burgerlijke staat en kinderen

In 2014 is de gemiddelde leeftijd van vrouwen die een zwangerschap laten afbreken 28 jaar. Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren (Goenee & Wijsen, 2014; Goenee et al., 2013; Kruijer & Wijsen, 2010). In figuur 3 is de leeftijdsverdeling weergegeven van de abortuscliënten. De meest voorkomende leeftijd waarop vrouwen een zwangerschap laten afbreken is 23 jaar.

Figuur 3. Schatting van het aantal abortussen naar leeftijd (in jaren)

In Tabel 1 staan de leeftijdsspecifieke abortuscijfers en abortusratio's. De abortusratio is het aantal abortussen per 100 zwangerschappen (exclusief de spontane abortussen). Van de totale groep zwangere vrouwen kiest het merendeel ervoor om de zwangerschap uit te dragen (86,8 per 100) en 13,2% voor een abortus. De abortusratio verschilt echter aanzienlijk per leeftijdscategorie. Zo kiezen zwangere tienermeiden het vaakst voor een abortus (62,6%) en vrouwen in de leeftijd 30-34 jaar laten het minst vaak (7,1%). Ten opzichte van 2013 (13,5%) is de abortusratio licht gedaald (Goenee et al., 2015).

Tabel 1. Geschat abortuscijfer en abortusratio in Nederland naar leeftijdscategorie

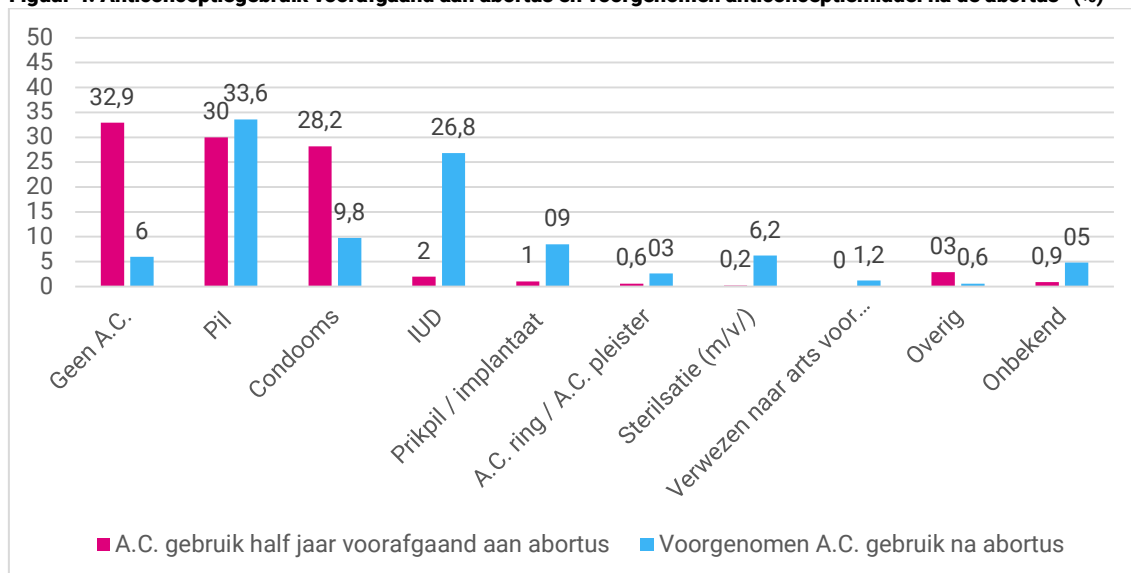
	Abortuscijfer	Abortusratio	% in de steekproef
≤ 19 jaar	6,2	62,6	11,3
20-24 jaar	12,7	28,6	25,2
25-29 jaar	12,0	10,3	23,4
30-34 jaar	10,1	7,1	19,2
35-39 jaar	7,1	10,7	13,5
≥ 40 jaar	3,2	24,5	7,3
<i>Totaal</i>	<i>8,5</i>	<i>13,2</i>	<i>100</i>

Meer dan een derde van de vrouwen (34,9%) woont samen met een partner. Nagenoeg eenzelfde percentage (32,7%) woont alleen, 19,1% woont bij haar ouders en 6,2% woont bij anderen (bijv. bij vrienden of op kamers). Van 7,0% van de vrouwen is hun huidige woonsituatie onbekend. Iets meer dan de helft (52,7%) van de vrouwen heeft één of meerdere kinderen, waarvan 53,6% samenwoont met een partner en 39,7% alleen woont.

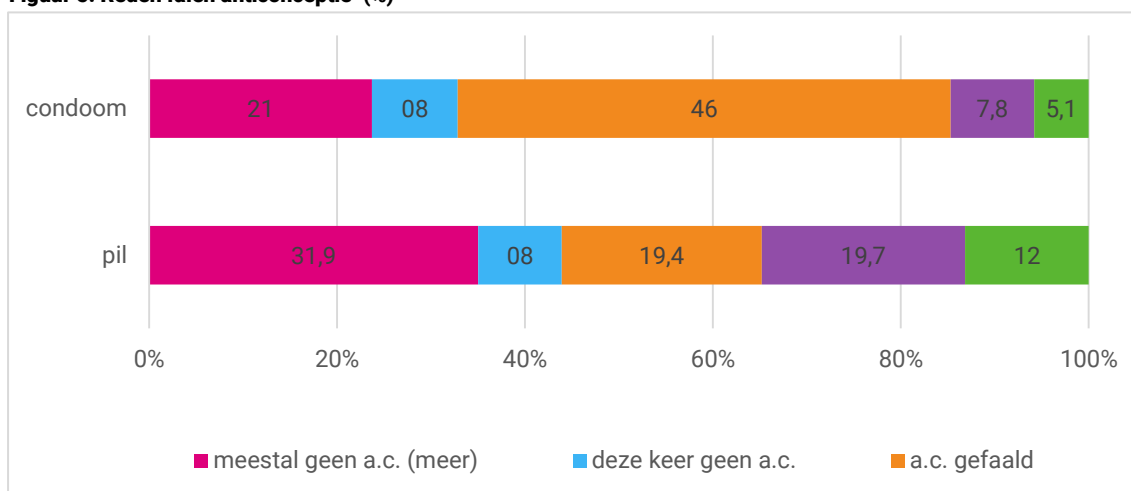
Anticonceptiegebruik

Bij een meerderheid van de vrouwen is de zwangerschap ontstaan ondanks dat zij anticonceptie gebruikten (figuur 4). In 2014 is drie op de tien abortuscliënten zwanger geworden terwijl zij de pil gebruikten gedurende het half jaar voorafgaand aan de onbedoelde zwangerschap. Ruim een vierde gebruikte het condoom. Slechts een enkeling gebruikte 'nieuwere' vormen van anticonceptie zoals het spiraal, prikpil, implantaat, de anticonceptivering of anticonceptiepleister.

Na de abortus heeft slechts 6,0% van de vrouwen niet de intentie om anticonceptie te gaan gebruiken. In figuur 4 is te zien dat voornamelijk het aantal vrouwen dat van plan is een spiraal of een prikpil/implantaat te gaan gebruiken toeneemt. Ook stijgt het aandeel vrouwen dat mogelijk kiest voor een sterilisatie (van zichzelf of haar partner). Het aantal condoomgebruiksters neemt daarentegen af. In hoeverre deze voornemens ook daadwerkelijk in de praktijk worden gebracht is echter onbekend.

Figuur 4. Anticonceptiegebruik voorafgaand aan abortus en voorgenomen anticonceptiemiddel na de abortus² (%)

In figuur 5 is te zien hoe het volgens de abortuscliënten komt dat zij ondanks pil- of condoomgebruik in het half jaar voorafgaand aan de abortus, toch zwanger zijn geworden. De meeste condoomgebruikers zeggen dat het condoom heeft gefaald (waaronder gescheurd of geknapt). Eén op de vijf geeft aan dat zij in het half jaar voorafgaand aan de abortus (meestal) geen condoom gebruikte tijdens de geslachtsgemeenschap. Eén op de twaalf condoomgebruikers heeft het condoom verkeerd toegepast.

Figuur 5. Reden falen anticonceptie³ (%)

Ongeveer drie op de tien pilgebruiksters slikte de pil wel in het half jaar voorafgaand, maar niet op het moment van gemeenschap. Een op de vijf vrouwen geeft aan dat een fout van henzelf (een zogenaamde gebruikersfout) heeft geleid tot de ongewenste zwangerschap. Ongeveer een eenzelfde percentage schrijft de oorzaak van de ongewenste zwangerschap toe aan het falen van de methode. Gezien het feit dat bij correct pilgebruik de betrouwbaarheid van de pil 99% is (Trussel, 2011), zal in werkelijkheid het merendeel van de vrouwen waarschijnlijk toch een gebruikersfout hebben gemaakt.

Zwangerschapsduur

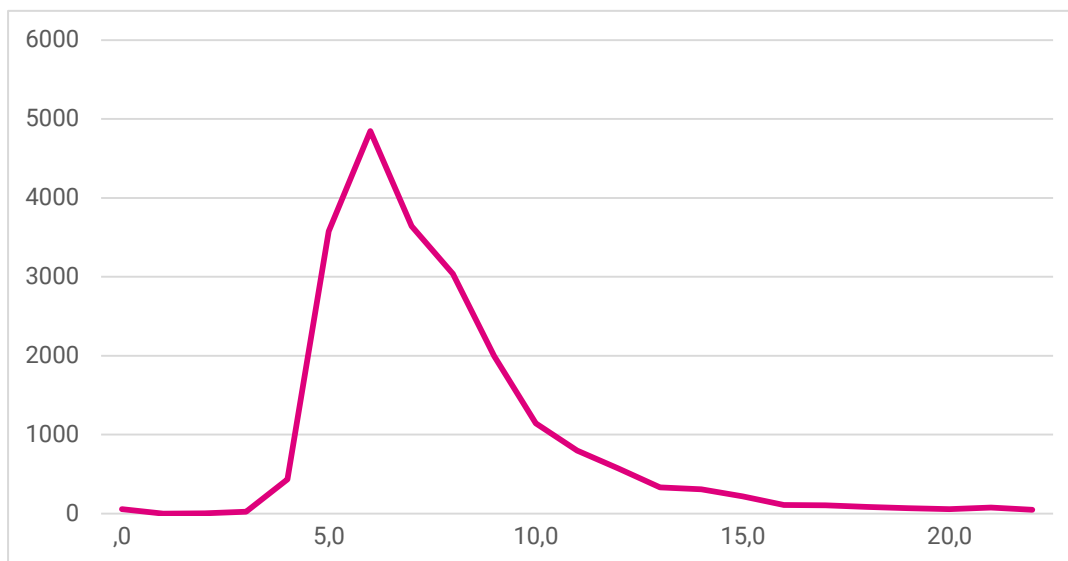
Het gemiddeld aantal weken waarop vrouwen hun ongewenste zwangerschap laten afbreken, is 8,75 weken amenorroeduur (SD = 4,2). Het overgrote deel van de vrouwen (85,4%) laat de zwangerschap

² Overige anticonceptie omvat femcap, pessarium, zaaddodende pasta, schuimpreparaten en de natuurlijke methoden zoals periodieke onthouding en coïtus interruptus.

³ Percentage 'onbekend' bij condoom 12,3% en bij pil 8,9% (deze percentages zijn niet opgenomen in de figuur).

afbreken in het 1e trimester (t/m 12 weken) De meeste vrouwen laten hun zwangerschap afbreken bij een amenorroeduur van zes weken (figuur 6).

Figuur 6. Aantal abortussen naar zwangerschapsduur (in weken amenorroeduur)

Land van herkomst

De helft van de abortuscliënten was in 2014 van (autochtone) Nederlandse komaf. Ten opzichte van 2013 is de verdeling vrijwel gelijk gebleven (Goenee & Wijsen, 2015).

In tabel 2 is de verdeling te zien tussen eerste en tweede generatie⁴ vrouwen in elke allochtone groep abortuscliënten. Bij de Turkse vrouwen is de verdeling relatief gelijk. Bij de Surinaamse en Marokkaanse vrouwen is het aandeel tweede generatie vrouwen dat een abortus laat uitvoeren hoger dan bij de eerste generatie vrouwen. Het tegenovergestelde is te zien bij de overige migrantengroepen (met uitzondering van groep 'overig').

Tabel 2. Abortuscliënten naar land van herkomst, met het percentage eerste en tweede generatie allochtone abortuscliënten voor diverse herkomstlanden (%)

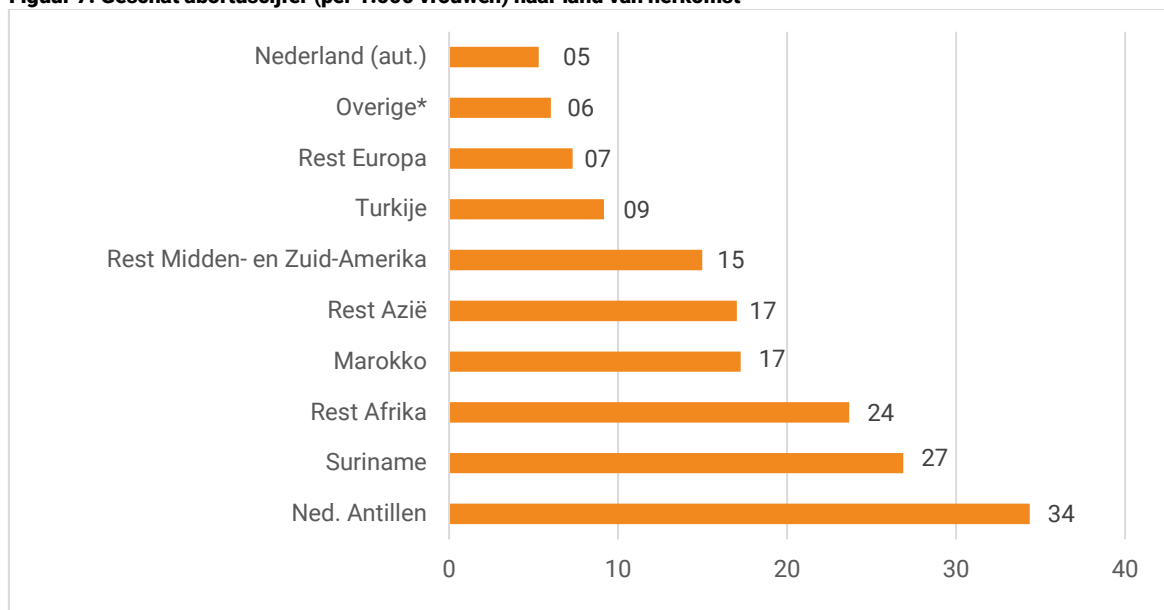
	Totaal (%)	1e generatie (%)	2e generatie (%)
Nederland (aut.)	51,5	-	-
Turkije	3,6	51,8	48,2
Marokko	6,1	41,9	58,1
Ned. Antillen	4,9	74,1	25,9
Suriname	8,6	36,5	63,5
Rest Europa	10,0	85,5	14,5
Rest Afrika	5,2	75,2	24,8
Rest Midden en Zuid Amerika	1,9	79,2	20,8
Rest Azië	6,1	87,0	13,0
Overig*	1,7	39,6	60,4
Onbekend	0,4	-	-
<i>Totaal (n)</i>	21.524	-	-

* Overig: Indonesië/voormalig Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

⁴ Eerste en tweede generatie allochtonen worden in de LAR gedefinieerd volgens de CBS-definitie: de eerste generatie bestaat uit vrouwen die zelf in het buitenland geboren zijn, de tweede generatie bestaat uit vrouwen die zelf in Nederland geboren zijn, en waarvan minstens één van de ouders in het buitenland geboren is.

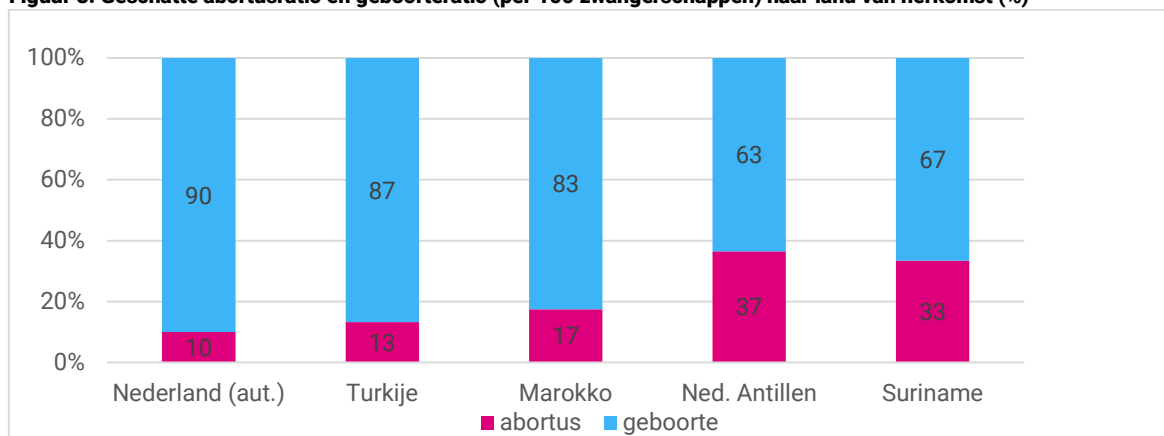
In figuur 7 staan voor de herkomstlanden de schattingen van de abortuscijfers gepresenteerd. Net als in voortgaande jaren (Goenee & Wijzen, 2015; Goenee et al., 2013; Kruijer & Wijzen, 2009), is het abortuscijfer het hoogst onder vrouwen uit de Nederlandse Antillen en Suriname.

Figuur 7. Geschat abortuscijfer (per 1.000 vrouwen) naar land van herkomst

In figuur 8 staan de abortusratio's van autochtone vrouwen en de vier grootste immigratiegroepen in Nederland. Onder autochtone vrouwen eindigt één op de tien zwangerschappen in een abortus. Turkse en Marokkaanse vrouwen kozen iets vaker voor een abortus dan autochtone vrouwen; respectievelijk 13,3% en 17,5%. Antilliaanse vrouwen kozen het vaakst voor een abortus, namelijk 36,5%.

Figuur 8. Geschatte abortusratio en geboortecijfer (per 100 zwangerschappen) naar land van herkomst (%)

In tabel 3 zijn de gemiddelde leeftijden van de abortuscliënten te zien. Verhoudingsgewijs zijn de vrouwen uit de Antillen het jongst, gemiddeld 26 jaar. Het gemiddeld aantal zwangerschapsweken (in amenorroeduur) waarop de vrouwen een zwangerschap laten afbreken, ligt voor alle vrouwen tussen de 7 en 9 weken.

Tabel 3. Demografische gegevens, zwangerschapsduur en anticonceptiegebruik naar land van herkomst

	gem. leeftijd (SD)	gem. zwangerschapsduur (SD)	% minstens 1 kind	% eerdere abortus	% geen a.c. gebruik
Nederland (aut.)	28,54 (7,3)	7,4 (2,8)	50,9	29,7	29,2
Turkije	28,3 (7,1)	7,7 (2,8)	49,6	43,0	39,9
Marokko	27,4 (6,6)	7,7 (2,9)	40,3	47,9	37,5
Ned. Antillen	26,3 (6,2)	8,2 (3,0)	63,5	55,3	38,8
Suriname	27,0 (6,6)	8,5 (3,0)	59,6	58,2	31,0
Rest Europa	28,6 (6,8)	7,9 (3,0)	54,1	37,8	40,7
Rest Afrika	27,1 (6,6)	8,1 (2,9)	57,7	50,4	40,5
Rest Midden- en Zuid Amerika	27,9 (7,3)	8,3 (3,0)	56,3	46,2	29,6
Rest Azië	29,1 (6,7)	7,6 (2,7)	56,6	39,6	35,7
Overige*	29,4 (7,1)	8,0 (2,9)	49,5	40,6	29,9

* Overig: Indonesië/voormalig Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

Bij alle herkomstgroepen heeft nagenoeg de helft van de vrouwen één of meerdere kinderen. Het aandeel vrouwen dat al één of meerdere kinderen heeft, is het hoogst onder Antilliaanse vrouwen en het laagst onder vrouwen uit Marokko. Voor een groot deel van de vrouwen die in 2014 voor een abortus kwam, was het niet de eerste abortus. Net zoals in voorgaande jaren is het aandeel vrouwen dat eerder een abortus heeft ondergaan, het hoogst onder Surinaamse en Antilliaanse vrouwen, respectievelijk 58,2% en 55,3%. Europese vrouwen (exclusief Nederland) gebruikten in het half jaar voorafgaand aan de abortus het vaakst geen enkele vorm van anticonceptie. Onder de Nederlandse vrouwen is dit 29,2%.

Aantal abortussen onder tieners neemt af, aantal zwangerschappen ook

Het aantal zwangerschapsafbrekingen bij tieners neemt opnieuw af: in 2014 zijn er 3181 zwangerschappen afgebroken, 462 minder dan in 2013. Een afname van bijna 13%. In 2013 was er al een daling van 10% ten opzichte van 2012 (IGZ, 2015). Deze daling is tevens terug te zien in de LAR-registratie. Het 'tiener-abortuscijfer'⁵, oftewel het aantal abortussen per 1.000 in Nederland wonende vrouwen jonger dan 20 jaar, is 6,2 in 2014 (zie hiervoor tabel 1). Dit is een afname van 5% ten opzichte van 2013. Toen was het 'tiener-abortuscijfer' 6,5 (Goenee & Wijsen, 2015). De abortusratio (i.e. het aantal abortussen per 100 zwangerschappen) is echter vrijwel hetzelfde gebleven, met 62,4% in 2013 en 62,6% in 2014. Dit komt voornamelijk door de gelijktijdige daling in het totaal aantal tienerzwangerschappen⁶: in 2013 waren dit er 5057 en in 2014 4801, een daling van 5%. De daling in het abortuscijfer lijkt dus voort te komen uit een algeheel minder aantal zwangerschappen, waarbij de keuze voor abortus onder tieners gemiddeld even vaak wordt gemaakt.

Eerder was er volgens IGZ al een sterke afname van het aantal zwangerschapsafbrekingen bij jonge tieners te zien (meiden onder de 15 jaar; IGZ, 2014), van 142 in 2012 naar 87 in 2013. In 2014 betrof het in 96 gevallen een jonge tiener, de daling lijkt hiermee gestagneerd (IGZ, 2015).

⁵ Het 'tiener-abortuscijfer' wordt binnen de LAR berekend middels het geschatte aantal abortussen onder Nederlandse tieners. Deze schatting is gebaseerd op het totaal aantal abortussen in Nederland (bij in binnen- en buitenland woonachtige vrouwen) zoals geregistreerd door de IGZ.

⁶ Het totale aantal tienerzwangerschappen is berekend door het aantal levendgeborenen (zoals geregistreerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek), en abortussen bij elkaar op te tellen.

Van de 2236 in Nederland woonachtige tienermeiden die in het LAR-bestand zijn opgenomen is de meerderheid 17 jaar of ouder (88,3%). Iets meer dan één op de acht (11,7%) tieners is 16 jaar, 5,4% is 15 jaar en slechts 2,5% is 14 jaar of jonger. Ten opzichte van 2013 is de leeftijdsverdeling vrijwel gelijk gebleven.

Net zoals in de gehele abortuspopulatie, is het abortuscijfer onder tieners het hoogst onder Antilliaanse en Surinaamse meiden. Dit is ook onveranderd ten opzichte van voorgaande jaren (Goenee & Wijsen, 2015; Goenee et al., 2013; Kruijer & Wijsen, 2009). Wel zijn de meeste abortuscliënten onder de 19 jaar van Nederlandse afkomst (tabel 4).

Tabel 4. Land van herkomst voor abortuscliënten tot en met 19 jaar (%); geschatte abortuscijfer naar land van herkomst, per 1.000 meiden van 15 – 19 jaar

	% Land van herkomst abortuscliënten	Geschatte abortuscijfer
Nederland (aut.)	51,5	3,6
Turkije	3,6	5,6
Marokko	6,1	10,1
Ned. Antillen	4,9	20,8
Suriname	8,6	18,2
Rest Europa	10,0	5,9
Rest Afrika	5,2	13,1
Rest Azië	6,1	11,6
Rest Midden- en Zuid-Amerika	1,9	13,2
Overig*	1,7	6,0
Onbekend	0,4	-
Totaal (n)	21.524	6,2

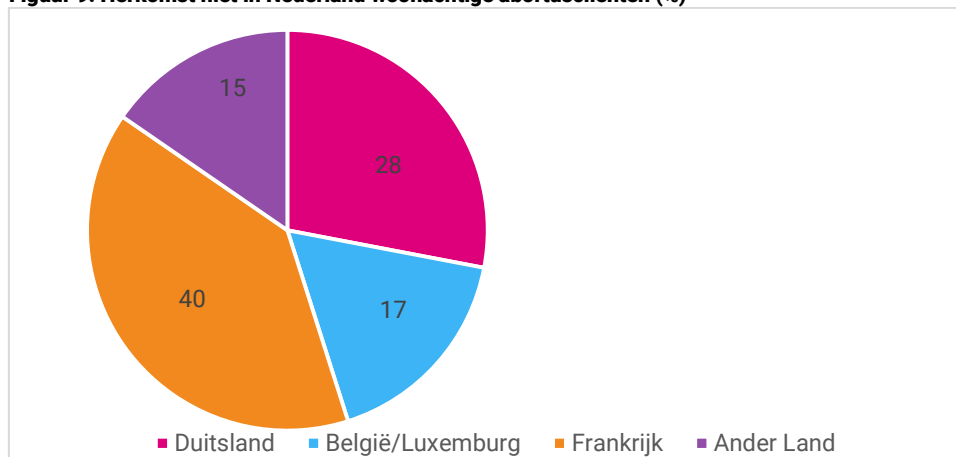
* overig: Indonesië/ voorm. Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

Ongeveer een derde (31,0%) van de tienermeiden gebruikte geen anticonceptie in het half jaar voorafgaand aan de abortus. Van de meiden die wel een vorm van anticonceptie gebruikten, gebruikte bijna iedereen de pil (55,5%) of het condoom (40,2%). Negen procent van de meiden laten een abortus verrichten in het tweede trimester. De rest doet dit in het eerste trimester.

Abortus bij vrouwen wonend in het buitenland

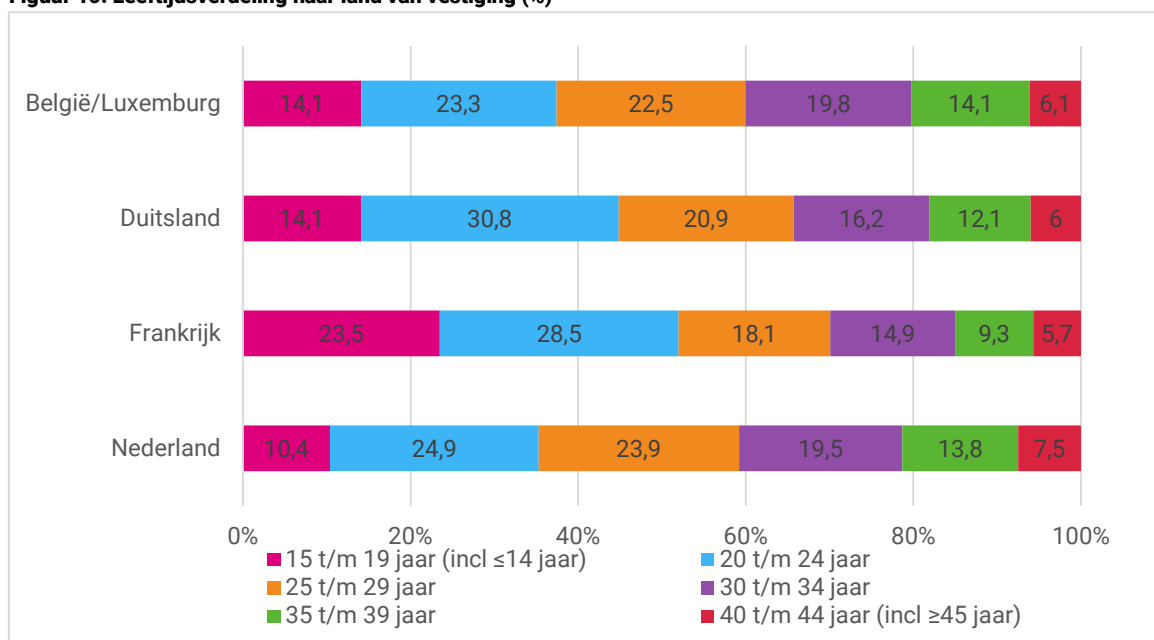
In het LAR bestand zijn in totaal 2990 buitenlandse vrouwen opgenomen. In figuur 9 is te zien uit welk land de vrouwen die in het buitenland wonen afkomstig zijn. De meeste abortuscliënten wonen in Frankrijk, Duitsland, België of Luxemburg. In de categorie 'overig' bevinden zich voornamelijk vrouwen uit andere Europese landen zoals Ierland, Polen, Oostenrijk en Zwitserland.

Figuur 9. Herkomst niet in Nederland woonachtige abortuscliënten (%)

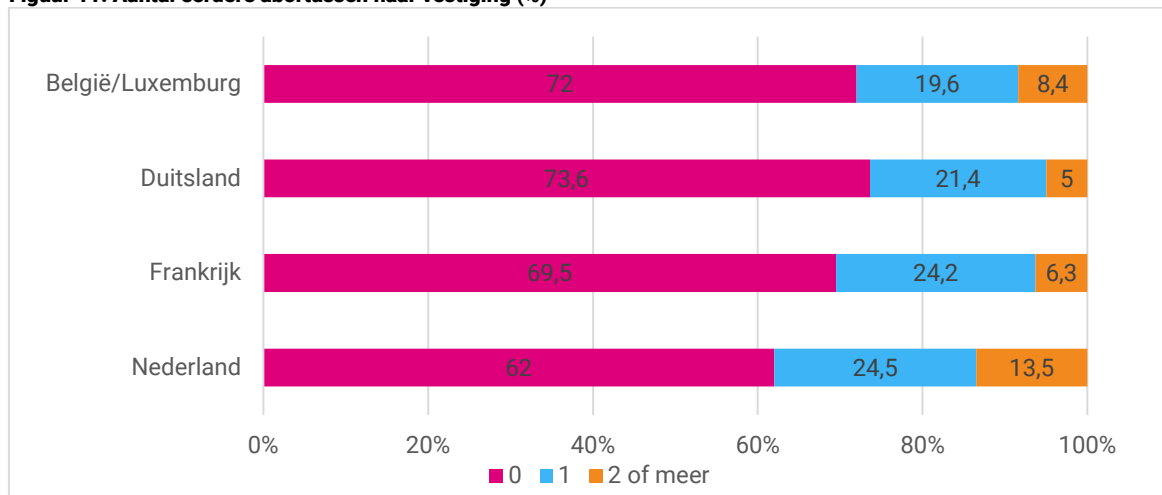
Verhoudingsgewijs zijn buitenlandse abortuscliënten iets jonger dan de vrouwen die in Nederland wonen. Uit Frankrijk komen de meeste tieners, namelijk bijna een kwart (figuur 10).

Figuur 10. Leeftijdverdeling naar land van vestiging (%)

Vrouwen die in Nederland wonen hebben de meeste ervaring met een eerdere abortus (38,0%), en vrouwen uit het buitenland minder (figuur 11). Ongeveer een kwart (27,7%) van de buitenlandse abortuscliënten hebben ervaring met één of meerdere abortussen. Nederlandse vrouwen hebben ook relatief meer ervaring met twee of meer abortussen.

Figuur 11. Aantal eerdere abortussen naar vestiging (%)

Buitenlandse vrouwen die naar Nederland komen voor een abortus, hebben veel vaker een verder gevorderde zwangerschap dan Nederlandse abortuscliënten. Bijna alle (99,1%) Franse vrouwen laten hun zwangerschap afbreken in het tweede trimester. Bij Duitse vrouwen is dit 76,3% en Belgische/Luxemburgse vrouwen 78%. Bij vrouwen die in Nederland wonen is dit slechts 5,0%. Deze aanzienlijke verschillen zijn te verklaren vanuit het feit dat in het buitenland de mogelijkheden om een vergevorderde zwangerschap af te laten breken beperkter zijn dan in Nederland.

Bronverwijzingen

1. Inspectie voor de Gezondheidszorg (2014). Jaarrapportage 2013 van de Wet afbreking zwangerschap. Den Haag: Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ).
2. Inspectie voor de Gezondheidszorg (2015). Jaarrapportage 2014 van de Wet afbreking zwangerschap. Den Haag: Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ).
3. Goenee, M.S., & Wijsen, C. (2015). Landelijke Abortus Registratie 2013. Utrecht: Rutgers.
4. Goenee, M.S., Picavet, C., & Wijsen, C. (2013). Landelijke Abortus Registratie 2011. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
5. Rutgers Nisso Groep.
6. Kruijer, H., & Wijsen, C. (2010). Landelijke Abortus Registratie 2009. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
7. Trussell, J. (2011). Contraceptive failure in the United States. *Contraception*, 83(5), 397-404.